

פניני הדרך היומי

לקט פנינים יקרים ונחמדים על סדר הדרך היומי

כתובות כה-לא | פרשת דברים | גליון מס' 135

דף כה: ע

ההוא דאתא לקמי' דריב"ל א"ל מוחזקני בזה שהוא לוי וכו' שקרא שני בביהכנ"ס בחזקת שהוא לוי וכו' שקרא לפניו כהן וכו' - וברש"י: ואי לאו דהאי לוי הוא, לא הי' קורא שני אלא שלישי, שנים כהנים היו קורין לפניו וכו' ע"כ.

בשו"ת זקן אהרן (ח"א או"ח סי' ח') הסתפק במקום שקוראים לכהן במקום לוי, האם צריך לומר במקום לוי, והוכיח מהגמ' כאן, דהנה ברש"י פירש וכו"ל, ובתוס' (ד"ה שקרא לפניו כהן וכו') כתבו: פירוש פעם אחת ע"כ. ובמהרש"א כתב לבאר דברי התוס', דמשום דרש"י פירש שהיו קורין שני כהנים שזה אינו לפי ההלכתא בסוגיא דכתובות שאמרינן האם דכהן אחר לא יקרא ללוי כי אם אותו כהן, לזה כתבו התוס' דהראיה הוא מזה שלא קראו לפניו כי אם פעם אחת ע"ש.

והנה דברי רש"י תמוהים לכאורה, דלהאי ס"ד שקוראין שני כהנים זה אחר זה, א"כ מאי ראייה שהוא לוי מפני שקראו לפניו כהן, דלמא מפני שהוא כהן נקרא שני, ולכאורה היה אפשר ליישב, דלמנהגנו כשקורין לכהן במקום לוי אומרים כן במקום לוי, וא"כ כ"ש כשקורין לכהן אחר במקום לוי דצריך לומר בקריאתו שהוא במקום לוי, ולפ"ז כשזה אומר שקרא לפניו כהן ולא אמרו עליו במקום לוי, מכלל שכהן ראשון היה, דאי כהן שני הוא הא אומרים בקריאתו במקום לוי.

וע"ש עוד שהאריך בזה ובסו"ד כתב: כן נ"ל להוכיח מן הסוגיא דכתובות דכהן שנקרא במקום לוי א"צ לומר הכי, דאל"ה יקשה הא דאמרינן התם ובאותו כהן אבל כהן אחר לא יקרא לשני מפני פגמו של ראשון, ואי הוי אמרינן במקום לוי אין כאן שום פגם, דהכל רואים שלא משום פגם ראשון קראוהו לכהן השני כ"א במקום לוי, אלא ע"כ דכשקוראין לכהן במקום לוי לא נהגו לומר במקום לוי.

הרי שבא ואמר בני זה וכהן הוא נאמן להאכילו תרומה וכו' שבידו להאכילו בתרומה - נחלקו הראשונים בדין יכיר, דהרמב"ם והרא"ש ס"ל דנאמנות זו הוה נמי לומר שאין זה בנו לעשותו ממזר, ויש ראשונים שחולקים בזה, וכתב הנמוק"י (יבמות כ"ג ע"ב מדפי הרי"ף) בארוסה שעיעברה ומעיד הארוס שהוא ממנו דלא זזה ידו מתוך ידה והוא בא

עלי' והיא מכחישתו נאמן הוא דאם נתנה לו תורה נאמנות לומר שאין זה בנו לעשותו ממזר ק"ו שהאמינתו תורה שהיה בנו שע"ז הוה כשר, והקשה הקצוה"ח (סי' רע"ח סק"ב) דלפי דבריו מה צריך כאן באב על בנו לנאמנות מטעם מיגו ונאמינו מדין יכיר ומדינא דהנמוק"י דלהכשיר ודאי נאמן ומה דליוחסין אין נאמן היינו משום דמעלה עשו ביוחסין.

וכ' בהערות הגרי"ש אלישיב דנראה לתרין דהנה הירושלמי (קידושין פ"ד ה"ז) דריש מקרא דבן השנואה יכיר לתת לו פי שנים, 'לתת' ולא ליקח, וכבר עמדו בזה המפרשים לפרש הדברים וא' מן האחרונים (עי' בנין עולם) פי' דהיינו שדוקא היכא שלאביו אין נגיעה בזה נאמן ולא היכא שיש לו נגיעה דבכה"ג אינו נאמן, וזו הכוונה 'ליקח' שלו יש ג"כ ריוח וענין בזה, שרק מצד קרוב חידשה התורה שאין כאן חסרון אבל נוגע הוה חסרון.

וא"כ לפי"ז מבואר הנמוק"י היטב דדוקא התם בארוסה שעיעברה נאמן להכשיר דאין כאן נגיעה דהרי אם לא הוה כשר היינו משום דאין הוא בנו וא"כ איזה נגיעה יש כאן לומר שהוא בנו ושיוכשר עי"ז ומשו"ה נאמן מדין יכיר, משא"כ הכא איירי אפי' יודעים שהוה בנו מ"מ צריך לעדותו דלא הוה בן גרושה וכמתני' דקידושין דצריך שיהיו כרוכים אחרי' ובל"ז חשדינן להו בבני גרושה, ומשו"ה לא מהני יכיר דודאי יש כאן נגיעה לומר על בנו שהוא כשר, אמנם צ"ב אמאי לא הקשה קצוה"ח על הנמוק"י ממתני' דקידושין דרק כרוכים אחרי' כשרים ואמאי אינו נאמן מדין יכיר.

דף כו: ע

האשה שנחבשה בידי עכו"ם כו' ע"י נפשות אסורה לבעלה - בשו"ת דברי יואל (אהע"ז סי' קי"ח) נשאל ע"ד הנשים שהיו במחנות ריכוז אם חל עליהם דין שבוי' לאסור אותם לכהונה.

והנה שם מלכות הרשע גזר גזירה על עמו לבל יהי לו שום קירבה באישיות עם אחד מזרע ישראל והפך לבם לשנוא לעמו, והעונש ע"ז הי' כמה שנות מאסר, והביא דעת כמה ראשונים דהיכי דישנו עונש להמאנס שוב ליכא איסור דשבוי', ואפילו לדעת המחמירים, היינו משום דנגד ישראל

הם מעלימים עין ועושים עצמם כלא רואים וכלא שומעים, אבל כאן שפקודה זו היתה לטובת עצמם, שהם תיעבו והשפילו כבוד ישראל עד לעפר, וכשקץ היו בעיניהם, א"כ גזירת מלכות במקומה עומדת ושוב ליכא חשש בזה.

עוד כתב סברא להתיר עפ"י מש"כ הרמ"א בסי' ז' (סעיף י"א) דבמקום שיהודים נכנסים ויוצאים שריא, ומקורו מדברי ההגהות מימוניות (פי"ח מהל' איסו"ב) שהביא ראי' מתוספתא (פ"ז דטהרות) דחצר שרבים נכנסים לתוכה לא הוה רה"י לטומאה, אלמא דלא הוה מקום הראוי לסתירה, ואף אם באותו יום לא היו שם נכנסים ויוצאים, כיון דרגילים שם נכנסים ויוצאים שפיר דמי, ולפ"ז גם אין לחוש שאח"כ נסתרה, דלא גרע ממחבואה אחת שמצלת על כל העיר.

וע"ש עוד בסוף התשובה שצירף לזה מה שכתבו הפוסקים שכהנים שבזמנינו כולם כהני חזקה הם ואינם ודאי כהנים. והיכי דאיכא עוד ספיקא דדינא יש לצרף להקל.

ועפ"י פירש מה דאיתא בקינות אלי ציון וכו' וחושב שם "על פדיוני בכוריה", ותמוה הוא דפדיון הבן הא נוהג גם בזמן הזה. אלא דע"י החורבן והגלות אבדה לכהנים יחוסם הודאית, ואין מצוה זו מתקיימת כראוי [וידוע מהגר"א ז"ל שפדה את עצמו אצל הרבה כהנים מחשש זה].

דף כו. ס

שני שבילין כו' בבת אחת דברי הכל טמאין בזה אחר זה דברי הכל טהורין כו' - כתב הרמ"א ביו"ד (סי' שע"ח סעיף ח') תינוק שהוא ספק בן ט' לראשון ספק בן ז' לאחרון, שניהם מתאבלים עליו, משום שכל אחד מהן הוא ספק אביו.

וכתב שם הגרעק"א בהגהתו משמו של הפרי מגדים בספרו תיבת גומא, דהיינו דוקא בששניהם קיימין. דאז אף דספק אבלות לקולא, אבל הכא אזלנן לחומרא דהו"ל בשני שבילין שבאו בבת אחת, אבל אם מת אחד מהם, ושוב אינו נוגע לו, אז השני פטור מלהתאבל, דהרי יכול לתלות בשני, והוא פטור מחמת ספק אבלות.

עוד נציין שכתב המחבר (יו"ד סי' ק"ט סעיף א') חתיכה כו' שנתערבה באחרות מין במינה יבש ביבש חד בתרי בטיל, ומוותר לאכלם אדם אחד כל אחת בפני עצמה, אבל לא יאכל שלשתם יחד. וכתב שם הגר"א (בס"ק ה') דהיינו כדאמרינן הכא בשני שבילין, שאם באו לשאול בבת אחת מטמאים את שתיהן, וה"נ בביטול ברוב, יכול לאכול כל חתיכה בפני עצמה, דאז יכול לתלות דהיינו חתיכה דהתירא, אבל לאכול שלשתן בבת אחת אסור. וכתב הגר"ש שקופ בשערי יושר דלפ"ז אין איסור לאכול שלשתן בבת אחת רק מדרבנן, דומיא דשני שבילין, וע"ש מה שהאריך בזה וע"ע שם בחו"ד ס"ק ה' דגם כן נקט דמן התורה אסור לאכול שלשתם יחד.

דף כז. ס

אמר ר' זכריה בן הקצב המעון הזה לא זזה ידה מתוך ידי משעה שנכנסו עכו"ם לירושלים ועד שיצאו, א"ל אין אדם מעיד על עצמו - בשו"ת הגר"ע איגר (סי' פה) הקשה מדוע נאסרה עליו והיה צריך להוציאה, והא לגבי עצמו נאמן אפי'

בספק דאורייתא כדאמרי' בניסת לאחד מעדיה, וכ"ש בשבויה דהספק שמא נטמאה היא רק חשש דרבנן.

ותירץ דבשבויה חיישינן דמה דאמר ברי לי אינו משום דבאמת ברור לו, אלא הוא מאמין לה, והיות וידוע שהבי"ד לא יאמינו לה ויאסרו אותה עליו לפיכך אומר ברי לי, אבל באמת לא הוי ברי מעליא.

והקשה על זה בשו"ת דבר יהושע (ח"א סי' נט אות יב), דזה שייך לומר בשבויה בעלמא, אבל כאן אצל ר' זכריה בן הקצב הלא נשבע שבועה חמורה במקדש שלא זזה ידה מתוך ידו, וא"כ הרי היה ברי לו בלא אמירה שלא נטמאה, וא"כ מדוע אינו נאמן בדבריו לגבי עצמו.

וע"כ תירץ שם עפ"י דברי הש"ך ביו"ד (סי' ק' דיני ספק ספיקא אות יח) דגבינות של עכו"ם אעפ"י שלא נאסרו אלא מדרבנן מחמת חשש ספק שמא העמידו בקיבת נבילה, מ"מ דינם כאיסור תורה, דמאחר שאסרוהו חכמים מחמת אותו ספק הרי הוא כאילו ראינו בהדיא שהעמידו בקיבת נבילה עיין שם. א"כ אף אנו נאמר בשבויה דמאחר שאסרו חכמים מחמת חשש שמא נאסרה הוי כאילו ראינו שנטמאה, לפיכך לא מהני מה שהוא אומר ברי לי שלא נטמאה, דמאחר שאצלנו הוי כאילו ראינו שנטמאה לא שמעינן ליה מה שהוא אומר ברי לי שלא נטמאה. ועיי"ש עוד מה שתירץ בזה עיין שם.

אמר ר' זכריה בן הקצב כו' לפי שאין אדם מעיד על עצמו - וביאר בשיטה מקובצת שכיון שאשתו כגופו הרי הוא כמעיד על עצמו דמי ואינו נאמן.

הנודע ביהודה (מהדו"ת אהע"ז סי' כ"ט) תמה דלמה צריך לטעמא דאין אדם נאמן על עצמו, הא קי"ל (לקמן ל"ו ע"ב) שהכהן שמעיד על השבוי שטהורה היא אינו נאמן שמא עיניו נתן בה, א"כ כ"ש הכא באשתו יש לחשוש שאינו רוצה לגרשה ומשום הכי אומר שטהורה היא, ואינו נאמן אף בלי הסברא דאשתו כגופו.

וכתב הנודע ביהודה שמזה יש להוכיח דהך חששא דשמא עיניו נתן בה, אינו אלא חשש דלכתחילה, ואם כנס לא יוציא, ולהכי הוצרכה מתניתין לפרש טעמא בבעל שמעיד על אשתו משום שאין אדם מעיד על עצמו, דמחמת הך טעמא אף בדיעבד אם כנס יוציא.

שוב כתב הנ"ב דיש לדחות, דלעולם גם משום הך חששא דשמא עיניו נתן בה יש לאסור אף בדיעבד, אלא דמשום דהך חששא אינו רק לענין שהוא אינו נאמן לישא אחר, אבל כהן אחר יכול לישא אותה, דלגבי אחר הוא נאמן כמוש"כ הבית שמואל (סי' ז' סק"ז), לכן הוצרכה מתניתין לפרש הך טעמא שאין אדם מעיד על עצמו, דמהאי טעמא אינו נאמן אף לגבי אחריני.

בשו"ת כתב סופר (אה"ע סי' ה' ד"ה ולכאור') כתב ליישב באופן אחר, דהך חששא דשמא עיניו נתן בה לא אמרינן רק שמשום זה לא יהא נאמן לישא אותה, אבל הכא שהיא כבר נשואה אליו, משום הך טעמא דשמא עיניו נתן בה לא היינו אומרים שלא יהא נאמן, ויצטרך להוציא אותה, דקשים

גירושין, לכן הוצרך מתני' לפרש טעמא משום דאין אדם מעיד על עצמו ואשתו כגופו דמי.

דף כה. ב

ואמר רב טלמולי דגברא קשין מדאיתתא - כתב הגאון ר' חיים קניבסקי זצ"ל בספרו טעמא דקרא למגילת איכה, דהיות וטלמולי גברא קשים מדאיתתא, על כן נקט הפסוק (א, יח) "בתולותי ובחורי הלכו בשבי" והקדים הבתולות, משום דנקט בדרך לא זו אף זו, לא זו שהבתולות הלכו, אלא אף זו והיינו הבחורים דהטלמול קשה להם יותר, גם הם הלכו בשבי, עיין שם.

ודלמא עבד כהן הוא כו' - בתוס' נזיר (ס"א ע"ב ד"ה אי הכי) נקטו דבר חידוש, שעבד אינו בר קבלת טומאה כמו גוי, וכבר העיר הגרעק"א בגליון הש"ס שם והגאון מהרי"ט אלגאזי בספרו קהלת יעקב (כלל ר"ג) דהיכן מצינו דבר זה שעבד אינו מקבל טומאה, והרי דינו כישראל, רק מגז"ש דלה לה ילפינן שפטור ממ"ע שהז"ג כאשה.

והגאון ר' יוסף ענגיל ז"ל בספרו בית האוצר (מערכת א - ד כלל ט' אות ו') הביא ראיה מסוגיין דעבד מקבל טומאה, דאמה דתני במתניתין ואלו נאמנין כגודלן מה שראו בקוטנן כו' ושהי' איש פלוני יוצא מבית הספר לטבול לאכול בתרומה כו'. מקשה הגמרא ודלמא עבד כהן הוא כו'. הרי חזינן ברור שעבד גם כן מקבל טומאה ובעי טבילה כדי לאכול בתרומה.

דף כה: ב

בית הפרס דרבנן - בטעם שם "בית הפרס" מצאנו בדברי הראשונים כמה ביאורים, הרא"ש (פי"ז דאהלות) פירש דהוא מלשון פורס מפה, שחוששין שמא דלדלה העצמות ופירס אותן ע"פ כל השדה. כיוצ"ב כתב הרמב"ם שם שהוא מלשון "ויפרוש את האוהל על המשכן" ומתרגמינן ופרס יתפרסא על משכנא. ע"ש התפשטות הקבר על כולו.

וכתב הגאון מראדזין בסדרי טהרות אהלות (רכ"א ע"א) שהרמב"ם התכוון כאן כוונה עמוקה, שלא לעצם העצמות כוונתו וכדברי הרא"ש, אלא כוונתו על מושג הטומאה שמתפשטת על פני השדה כולה מחמת חששא, ובה מבאר מה ששדה בורין ושדה שאבד בה קבר ג"כ קרויין בית הפרס, אף על גב דליכא חשש שנתפזר בהם עצמות.

והרע"ב (פי"ז דאהלות) הביא עוד מרבתי' שהוא לשון פרוסה, שחוששין שנתפרס ונשבר העצמות ונתפזרו על פני השדה כולה. וכ"כ רש"י נדה נ"ז ע"א.

עוד פירשו התוס' (בנדה שם) שהוא מלשון ולא תשארו ממנו פרסה, מפריס פרסה, שנמנעין פרסות בני אדם רגלם להכנס לשדה זו.

ברש"י מו"ק (ה' ע"ב) איתא בית הפרס חצי. וביאר הגאון מראדזין (אהלות ד' ע"ב) עפ"י הירושלמי שקלים (פ"ג ה"א) כל הן דתנינן פרס פלגא, שהוא מלשון כדי אכילת פרס, פרס בשחרית ופרס בערבית, דהיינו חצי, שחוששין שנשברו העצמות ע"כ.

ואולי הי' אפשר לפרש פלגא, דהיינו ספק, שיש צדדים שקולים אם הכל טמא או לא.

כיון דדעתני' לאיגיורי - מידק הוה דייק - ולכאורה צ"ע. מנין דדעתני' הי' אז כבר להתגייר, אולי רק אח"כ עלה בדעתו מחשבה כזו.

ויש לבאר קצת הדברים עפ"י מש"כ החיד"א בפתח עינים עמ"ס יבמות (מ"ז ב) בהא דאמרו גר שנתגייר וכו' ומדוע לא אמרו גוי שנתגייר, והביא בשם האר"י הקדוש דכל אלו הגרים בכל הדורות נשמתם היתה במעמד הר סיני, וניצוץ נשמתם מבנ"י, ובאו להם כל ימיהם הרהורי תשובה עד שבסופו של דבר מתגיירים. ולכך אמרו גר שנתגייר לרמוז ע"ז. (וכ"כ מודנפשי" במרגלית הים עמ"ס סנהדרין (נ"ט. אות י"ז). ולפי"ז ביאר החיד"א מאחז"ל [עיי' במסכת גרים (פ"ב ה"ז) ובהגהות היעב"ץ ביבמות שם] שהגרים מקבלים עונש ע"ז שאיחרו גרותם עיין שם, ותמוה, אך להנ"ל א"ש כיון שבאו להם הזמן כשהיו גוים הרהורי תשובה ודחו אותם ולכך נענשים עכ"ל החיד"א.

ולפי"ז יש לבאר קצת את מש"כ בספר חסידים (סי' רג) דמשומד שקיבל עליו לעשות תשובה אינו עושה יותר יין נסך ע"ש. וצ"ב הדברים, דמ"מ הרי עוד לא התגייר, אך להנ"ל י"ל דמיד כאשר הגוי מקבל על עצמו להתגייר הרי כבר שייכת נשמתו לבנ"י, ודו"ק היטב.

ובדברי החיד"א יש לבאר גם הגמ' כאן, דפשיטא להגמ', דכיון שהגוי בא כעת להתגייר, הרי זה סימן ברור דודאי כבר היה לו מקודם הרצון להתגייר (וע"ז נענש וכנ"ל) ודו"ק. ויש לבאר בזה גם הא דמבואר בשבת (ס"ח ב) דלרב ושמואל חשיב גר שנתגייר בין העכו"ם כהכיר ולבסוף שכח לגבי שבת. ולכאורה צ"ע הרי ברור דלא הכיר כלל. ובאמת ר"י פליג עליהו מה"ט ע"ש. אך להנ"ל י"ל דכיון שניצוץ נשמתו היה בהר סיני א"כ שפיר היה בו בחינת הכיר (ולבסוף שכח), ודו"ק היטב.

דף כט. ב

אלו נערו שיש להן קנס: הבא על הממזרת, ועל הנתינה, ועל הכותי - והקשו התוס' (ד"ה ועל הכותית) דלמ"ד שהטעם שכותים פסולים לבוא בקהל הוא משום דעבד ושפחה נטמעו בהן כמבואר בקידושין (דף עו ע"א), אמאי יש לה קנס, נימא לה אייתי ראייה דלאו שפחה את ושקילי, לשמואל דאמר שאין הולכין בממון אחר הרוב, ואפילו לרב אי דאזיל איהו גבה הו"ל קבוע וכל קבוע כמחצה על מחצה דמי, ויש לומר דכל אחת מוקמינן לה אחזקת אבהתא שהיו כותים, אף על גב דלענין פסול לא מוקמינן לה אחזקתה, לענין קנס מוקמינן להו שלא יהא חוטא נשכר, עכ"ל.

והקשה החת"ס דהא אין הולכין בממון אחר הרוב, גם כשיש עמה חזקה, עוד הקשה החת"ס דקושית התוס' מעיקרא לא קשה, לפי מה שכתב ההפלאה (דף טו ע"ב) דלא אמרינן אין הולכין בממון אחר הרוב, אלא כשאנו באים לדון עתה מחדש מה דינם, אבל מה שכבר החלטנו שזה בנו

מקבל עונש כפול, וזהו דומיא דהגנב שנהנה ומשלם כפל וכנ"ל, עיין שם.

דף לא. פ

בגונב חלבו של חבירו כו' - בשו"ת חתם סופר (או"ח סי' קכ"ז) כתב לחדש, דאע"ג דבכל איסורין שבתורה מיחייב בהנאת גרונו כדאיתא בסוף פרק גיד הנשה (חולין ק"ג ע"ב), אולם לגבי אכילה ביוהכ"פ דכתיב לא תעונה, אינו עובר רק בהנאת מעיו, דבהנאת גרונו גרידא ליכא יתובי דעתא.

והביא סמוכים לזה מסוגיין דקאמר בגונב חלבו של חבירו ואכלו פטור משום דקלב"מ, וקשה למה נקט דוקא חלבו של חבירו ולא נקט לחמו של חבירו ביוהכ"פ. ואם נימא דביוהכ"פ לא מיחייב רק בהנאת מעיו ניחא, דמצד גניבה חייב מיד כשמונח אצלו בבית הבליעה במקום דלא יכול להדורי, ואילו אאכילה לא מיחייב עד דנחית למעיו, ומשו"ב נקט אכילת חלב, שבוה מיחייב ככל שאר איסורים בהנאת גרונו, ובא בבת אחת עם חיוב גניבה. ובחידושיין לסוגיא דחצי שיעור (במס' יומא פ"ח) הביא דמיון לזה במש"כ בשו"ת פנים מאירות (ח"ב סי' כ"ז) דלגבי חיוב ברכת המזון אינו חייב עד שיהי' לו הנאת מעיו בכזית. דכתיב ואכלת ושבעת וברכת, ואין שביעה רק בהנאת מעיו. דאי בעי גחין ואכיל - ובתוס' ישנים (תוד"ה דאי בעי) כתבו דאם לא הי' אפשר לאכילה רק עם הגבהה, אז הי' האיסור מתחיל כבר עם ההגבהה, דהו"ל כאילו היתה התורה אומרת לא תגביה ולא תאכל.

מבואר בזה יסוד דכל איסור וכדו' שא"א מבלעדי פעולה אחרת, א"כ גם אותה פעולה בכלל האיסור.

בשו"ת אבני נזר (או"ח סי' של"ח) כתב על פי יסוד זה, דהא דמבואר בשבת (קל"ג ע"ב) שמוהל שאינו עושה מציצה מעבירין אותו משום סכנתא דהתינוק, ממילא אין זה חיוב גרידא מחמת סכנת התינוק, אלא שכיון שא"א מבלעדי זה, נעשה זה חלק של מצות המילה, שכמו שכתבו התוס' ישנים כאן שאם לא הי' אפשר לאכילה בלא הגבהה, הי' האיסור כבר מההגבהה כאילו הי' נגמר לא תגביה ולא תאכל, ה"נ כיון דא"א לברית מילה בלי מציצה (מחמת סכנה) הו"ל כאילו נאמר בתורה למצוין ולימול, וגם זה בכלל מצות המילה. ע"ש עוד מה שהאריך בזה, ומביא עוד סימוכין ליסוד זה.

גליון זה יוצא לאור ע"י 'שיעור הדף היומי' בביהמ"ד אהל תורה רח' הרב יוסף קארן 4 ביתר.

ניתן לקבל גליון זה ע"י בקשה למייל:

K0504166339@gmail.com

של זה וכיוצא בו מחמת רובא, טרם שבא לפנינו הך דינא דמונא, אז ניזיל בתר רובא הלזה גם במונא, וא"כ בכותית כיון שהולכין אחר הרוב, שהם יהודים, גם לגבי הקנס צריך לומר שהם יהודים, וכיון שכן יש להן קנס. ותירץ החת"ס דכאן לא שייך הכלל של ההפלאה, אלא אדרבה הרי בכותים חכמים לא אמרו שהולכים בתר הרוב, אלא החמירו עליהם, ואמרו שיש לחשוש שמא הם מן השפחה, ואם כן כשיבוא להוציא ממון, צריכים ללכת בתר הרוב, ואין הולכין בממון אחר הרוב.

ותירץ החת"ס דכוונת התוס' היא דכיון שמדאורייתא מוקמינן לה החזקה, ואמרינן שהם יהודים, וא"כ אף בממון היה צריך להיות שהולכין בממון אחר הרוב, כמו שכתב ההפלאה, אלא שחכמים החמירו עליהם ואמרו שליוחסין צריך להחמיר, לכן הם אמרו גם שלענין קנס מוקמינן לה אדאורייתא, ואומרים שהם יהודים, כדי שלא יהא חוטא נשכר.

דף ל. פ

הכל בידי שמים חוץ מצינים ופחים - התוס' הקשו מהא דאמרו (שבת לב א) לעולם אל יעמוד במקום סכנה אלמא דגם דיכול להשמר משאר פורעניות, ותירצו דהתם יכול להשמר מן הפשיעה דהא ודאי שבידו להמית עצמו. והתוס' ישנים הקשו על התוס' מדתנן באבות (פ"ד מכ"ב) על כרחך אתה חי.

הגאון רבי אלחנן וסרמן זצ"ל [בסוף קובץ הערות בביאורי אגדות ע"ד הפשט] כתב דלולא דבריהם היה אפשר ל' דאין שום חילוק בין עצמו לאחר, דכמו שאין ביכלתו להרוג אדם אחר אלא א"כ נגזר מן השמים על פלוני שיהרג ה"נ אין בידו להמית עצמו אלא א"כ נגזר עליו בראש השנה שיהרג, אלא דמ"מ נענש כשהורג את עצמו וכמו שנענש כשהורג את חבירו שנגזר עליו בר"ה שימות, ומהאי טעמא אסור לאדם לעמוד במקום הסכנה כדי שלא יהא הוא הגורם למיתה שנגזרה עליו בר"ה.

דף ל. פ

מיום שחרב ביהמ"ק אף על פי שבטלו סנהדרין ארבע מיתות לא בטלו וכו' מי שנתחייב סקילה או נופל מן הגג או חיה דורסתו וכו' - כתב הגאון ר' חיים קנייבסקי זצ"ל בספרו פרק בשיר על פרק שירה (אות עט), דצריך טעם למה לפעמים נופל מהגג ואינו נאכל, ולפעמים חיה דורסתו שנאכל כמ"ש בערכין (טו, ב) גבי דורס ואוכל זאב טורף ואוכל.

וי"ל דהיכא שנהנה מהעבירה חיה דורסתו ונהנית ממנו מדה כנגד מדה, מוש"כ היכא שלא נהנה אז רק נופל מהגג ואין חיה נהנית ממנו, וכמו שמצינו שגנב משלם כפל ואילו מזיק אינו משלם כפל, ועל כרחך דהטעם הוא משום שגנב נהנה או דעתו ליהנות ועל כן משלם כפל.

ועיין שם שביאר דעל כן השירה שאומר הזאב הוא הפסוק על כל דבר פשע וגו' ישלם שנים לרעהו, דהזאב מסביר מדוע הוא טורף את החוטא לפי שגם נהנה מהעבירה ולכן